

Väggtexter, Nästan där. Maria Friberg

Entréhallen, introduktion

Nästan där. Maria Friberg

16 september 2023 – 3 mars 2024

Thielska Galleriet har bjudit in Maria Friberg, en av Sveriges internationellt mest framgångsrika konstnärer, till en dialog mellan hennes konstnärskap och museets samlingar. Friberg har fritt fått välja verk ur makarna Thiels konstsamling från förra sekelskiftet som hon speglar i ett urval av sina egna fotografiska verk och videor.

Nästan där pekar på glappet mellan nu och då. Vi tycker oss förstå historien och ändå förstår vi den inte. Så mycket är annorlunda, men också sig likt. Därför blir Maria Fribergs interagerande med samlingen en fråga om turtagning: hennes konst erbjuder nya perspektiv på galleriets konstverk, men ger också en fördjupad bild av olika teman i hennes eget konstnärskap.

I en samling dominerad av manliga konstnärer är det viktigt att, som Maria Friberg, vända blicken. I hennes konst intar män ofta traditionellt kvinnliga poser; de är passiva, sårbara, vilsna och vackra att se på. Motsatsförhållandet mellan manligt och kvinnligt ifrågasätts.

Naturen är en annan koppling mellan Maria Friberg och Thielska Galleriet. Huset rymmer många målningar med stämningsfulla landskapsmotiv där vatten är ett framträdande element, något som också har intresserat Friberg i hennes undersökande av enkla dikotomier som natur/kultur.

Förmågan att skildra mannen på ett annorlunda vis, bortom makt, kontroll och självsäkerhet, slår an en intressant ton i museets historia. Den ambivalens som Maria Friberg visar på i mansrollen var även utmärkande för finansmannen Ernest Thiel, en av Sveriges rikaste män i början av 1900-talet. Thiel var ovillig att axla sin tids borgerliga konventioner. Han sökte frigörelse och intellektuell stimulans, ville inte bara vara bankdirektör utan även skriva poesi och samla konst. *Nästan där* tar detta sökande och osäkra tillstånd som utgångspunkt, när något är i förändring och målet nästan nås.

Rum 1

Maria Friberg

Genom hela sitt konstnärskap har Maria Friberg (f. 1966) riktat blicken mot mannen och de manliga konventionerna. I hennes iscensättningar möter vi män som utmanas av ovana och obekväma situationer. Ibland hittar vi dem i naturen – i skogen, öknen eller i den brusande forsen, ibland i andra miljöer som simbassänger eller skrotupplag. De bär ofta den officiella skyddsutrustningen, kostymen, men den hjälper dem föga. Snarare tvärtom.

Maktsymbolerna visar på deras hjälplöshet. I videoverket *Matador* (2017), som projiceras i nästa rum, flyter en skjorta iväg i ensamhet för att längre fram i sviten *Handed* (2022) få sällskap av en mängd resväskor.

I naturen blir de kostymklädda männen aparta, vilket de bemöter med att bli en del av den, nästan neutraliserade. Detta tillstånd fångas i serien *Still Lives* (2003–2007), där redan titeln antyder passivitet. I ett verk möter vi en sittande man, lutad mot en trädstam som vore han en del av rotsystemet, i ett annat ligger en yngling blickstill vid stranden av en mörk sjö. Här finns även tydliga konsthistoriska referenser till John Bauers kända illustration av Tuvstarr och den antika myten om Narkissos.

På senare tid har Maria Friberg alltmer intresserat sig för naturen i den antropocena epoken, där det inte längre är människan som är utsatt utan naturen själv. Fribergs laddade bilder av ungdomar i orörd gammelskog eller barn på leksaksberg i plast blickar både bakåt och framåt. Engagemanget i miljöfrågor, inte minst i kampen för rennäringen och samernas kultur där hon deltar som aktivist i motståndet mot gruvdrift i Gállok i Jokkmokk, har influerat hennes val av verk ur Thielskas samling i detta rum.

Rum 3

Ernest Thiel

Den obekvämheter och sårbarhet som männen i Maria Fribergs verk utstrålar präglade även finansmannen Ernest Thiel. Han vantrivdes i den högborgerliga miljö som det första äktenskapet och bankvärlden hade försatt honom i. Han längtade ständigt bort och med hjälp av kärleken till sin andra hustru Signe Maria kunde han bryta sig loss från konventionens bojar. Thiels engagemang skiftade därmed fokus från pengar och uppfinningar till konst och filosofi. Tillsammans skapade paret Thielska Galleriet, en fristad för konst och konstnärer. Det gjorde Ernest till en svårbegriplig karaktär, vilket han kommenterade i sina memoarer: "Jag var nämligen något för min tid ytterligt häpnadsväckande och farligt: nämligen en tänkande bankdirektör."

Ernest Thiel såg sig som en man av handling, snarare än ord: en bild som stämmer väl överens med ett traditionellt manligt geni, aktiv och obeveklig. Samtidigt fann han sin roll som framgångsrik bankman obekvämt endimensionell, vilket kan anas i hans spända uppsyn i Edvard Munchs halvfärdiga porträtt. En liknande känsla utstrålar Maria Fribergs kostymklädde man i diptyken *Confront Me Back* (1997), där han sitter inklämd vid växelspaken i framsätet på en bil. Blev kostymen för trång och åtagandena för betungande? Och vad har drabbat mannen på bilskroten i verket intill?

Paret Thiels konstsamling utgör ett överdåd av manliga konstnärer, porträtt av män och manligt kodade motiv. Kanske vittnar det om konventionens kraft: fångad av mansrollen bekräftade Ernest Thiel det han ifrågasatte. Å andra sidan innehåller samlingen få traditionella porträtt av maktens män: i stället finner vi åtskilliga osminkade och sökande själv- och vänporträtt av konstnärer och författare, något som framgår av Maria Fribergs urval.

Rum 5

Nästan där

Männen i Maria Fribergs konst påminner oss om de sociala reglernas kraft och hur svårt det är att göra sig fri. Genom att osäkra det invanda öppnas nya perspektiv och tolkningsmöjligheter. I serien *Alongside Us* (2007) ligger vitklädda, unga män utspridda i avlödade pilar här på Djurgården. Vilar de, ruvar de eller är de utkastade i trädkronorna? Samma osäkerhet ger videon *Calmation* (2012/2013) uttryck för: vad händer med mannen i forsen, spolas han bort eller åker han med? För Friberg är det inte en fråga om antingen eller, utan om ett både och.

Denna dubbelhet blir också tydlig när vi ser till de verk Maria Friberg har valt ur Thielska Galleriets konstsamling. Vid sidan av porträtten har hon tagit fasta på olika naturskildringar, där estetik och stämningssläge har varit lika bärande som bildernas motiv. Nya innebörder uppdagas när Eugène Janssons stadsmotiv i föregående rum ses i relation till de kostymklädda män som i fotoserien *Almost There* (2000) flyter runt i ett intensivblått vatten. Eller när Gustaf Fjaestads snölandskap placeras intill *Blown Out* (1999) där en äldre man nästan försvinner i ett vitskummande vattenbrus. Konstverken både utmanar och bekräftar varandra.

Nästan där visar också hur viktig konsthistorien är för Maria Friberg. I den permanenta utställningen en trappa upp skapar dialogen mellan *Somewhere Else* (1998) och Vilhelm Hammershøis *Fem porträtt* (1901) inte bara en visuell brygga mellan verken, utan blir även en hyllning till en av Fribergs viktigaste förebilder. I de frusna ögonblicken av obönhörligt lugn anas också ett instabilt tillstånd. Här finns den nerv som låter oss ana att förändring fortfarande är möjlig.

Citat på väggarna i rum 3

"Jag har varit en sökare utan att finna, en försökare utan att fullborda." /

"I have been a searcher, and never found, have tried but never completed."

Ernest Thiel, 1946

"Inbillning är det att mannen står över kvinnan. Men vi män inbillar ju oss så gärna både ett och annat." /

"It is conceited to think that man is superior to woman. But then, we men do tend to be rather conceited."

Ernest Thiel, 1946